

Valvontawebinaarissa 29.3.2023 esitetyt kysymykset vastauksineen

Valvonnan toteutuksesta:

KYSYMYKSET: "Toimitilojen tarkastuksesta vastaa hyvinvointialue." Onko tarkemmin määritelty, kuka tarkastuksen tekee? Aiemmin edellytetty lääkärin tekemää tilatarkastusta. Voiko olla muukin terveydenhuollon ammattihlö?

VASTAUS: Jos kysymys on yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettua käyttöönottotarkastuksesta, niin 7 §:n mukaan Hyvinvointialueen viranhaltijan tulee tarkastaa tilat ja laitteet sekä sairaankuljetusajoneuvo ja sen varustus sekä antaa tarkastuskertomus viipymättä palvelujen tuottajalle. Yksityistä terveydenhuoltoa koskevan asetuksen (744/1990) 4 §:n mukaan tarkastuskertomuksen allekirjoittaa terveyskeskuksen vastaava lääkäri tai vastaava hammaslääkäri.

KYSYMYKSET: Terveystuotolain 57 § mukaisen vastaavan lääkärin vastuu voidaan nähdä aika laajana HVA:lla. Vastaava lääkäri ei tietääkseni kuulune kovin monella HVA:lla ns. valvontayksikköön. Olisiko valvovilla viranomaisilla heittävä vastaavan lääkärin ja valvontayksikön rooleista ja näiden eroista HVA:lla jotain fiksumia tiivistystä? Vai onko ajateltava, että tämä asia tulee selvittää ja sopia jokaisella HVA:lla erikseen?

VASTAUS: Jokainen HVA määrittelee itse vastaavan lääkärin ja valvontayksikön roolit.

KYSYMYKSET: Mitä toimintamalleja on käytössä tilanteissa, jossa HVA:n omat toimijat eivät noudattaisi ohjaus- ja valvontayksikön havaintoihin perustuvia suosituksia/ohjausta?

VASTAUS: Omavalvontaohjelmassa tulee olla kirjattuna menettelytavat tällaisiin tilanteisiin.

Käsitteiden määrittelystä:

KYSYMYKSET: Onko jo jossain olemassa tai onko mahdollisesti tulossa johonkin valvontaan liittyvien käsitteiden kansallista termipankkia tai UKK-palstaa?

VASTAUS: Asiassa on hyvä seurata esim. Valviran ja AVI:n verkkosivuja, joissa on ohjeistettu omavalvonnan käsitteistä ja sisällöstä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Omavalvonnalle ei ole laissa yhtä määritelmää, vaan kyse on koko toiminnan läpileikkaavasta oman toiminnan valvontakulttuurista ja -toimintatavoista, johon liittyy myös asiakas- ja potilasturvallisuusriskien hallinta, niiden ennakointi ja jo ilmenneisiin epäkohtiin puuttuminen.

Muistutuksista/tiedonsaantioikeudesta/tietosuojasta:

KYSYMYKSET: Voiko asiakas tehdä yksityisestä palveluntuottajasta muistutuksen ns. nimettömänä? Asiakas saattaa kieltää, ettei hänen nimeään mainita yksityiselle palveluntuottajalle. Onko yksityisellä palveluntuottajalla oikeus tietää, kuka muistutuksen on tehnyt?

VASTAUS: Muistutuksen tekemisen perusteena on, että asiakas tai potilas on tyytymätön saamaansa hoitoon tai palveluun, tulee olla tiedossa, kenen hoitoa tai palvelua asia koskee. Ei voi antaa muistutusvastausta, ellei tiedetä, kenelle se annetaan.

KYSYMYS: Kertaatteko lyhyesti, että mitä asioita pitikään huomioida tietosuojan näkökulmasta vastausta annettaessa, kun muistutuksen tekijänä on muu kuin potilas itse?

VASTAUS: Täytyy varmistaa onko muistutuksen tekijällä valtakirja tai muuten oikeus saada kyseessä olevat tiedot.

KYSYMYS: Onko rajoituksia sille, kuka (missä tehtävässä toimiva) voi antaa muistutusvastauksen terveydenhuollossa? Tuleeko vastauksen aina antaa toimintayksikön terveydenhuollosta vastaava johtaja?

VASTAUS: Terveydenhuollossa muistutus kohdennetaan terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle ja sosiaalihuollossa toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle.

KYSYMYS: Ainakin Valviralla oikeus ammattihenkilövalvonnassa saada amm.hlön omia salassapidettäviä potilastietoja mm. työterveyshuollosta. Onko tarkoitus jakaa palveluntajien omavalvontaan vastaavaa oikeutta vai jääkö tämä edelleen Valviralle (ja aveille)?

VASTAUS: Terveystilaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä, ja niiden luovuttaminen edellyttää aina selkeää lain säännöstä (tai potilaan suostumusta). Valviran ja Avien tiedonsaantioikeus esim. ammattihenkilöasioissa on säilynyt samana HVA-uudistuksessa. Hyvinvointialuelain mukaan HV-alueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Tämän tiedonsaantioikeuden laajuuden tulkinnassa on erittäin tärkeää huomioida lain esitöissä esiin nostettu EU-tietosuoja-asetus, jonka mukaan mm. terveyttä koskevien tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Tästä voidaan kuitenkin poiketa tietosuoja-asetuksessa säädetyin edellytyksin, jos se on välttämätöntä esimerkiksi valvonnan toteuttamiseksi. Esitöiden mukaan yksittäistä asiakasta koskevia tietoja käsiteltäisiin ko. säännösten mukaisesti vain rajallisissa tilanteissa, jos valvontatoimenpide ei muutoin olisi mahdollinen.

KYSYMYS: Muutoksenhakukielto näkyviin?

VASTAUS: Vastauksen loppuun olisi hyvä lisätä: Muistutukseen annettuun vastaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muistutuksen tekeminen ei rajoita asiakkaan oikeutta hakea muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Muistutuksen tekeminen ei myöskään vaikuta asiakkaan oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisille.

Sopimusvalvonnasta/Yksityisten palveluntuottajien valvonnasta:

KYSYMYS: Onko tämä määritelty ketkä valvovat sopimuksen sisältöjä? Uskoisin, että HVA:n valvojilla ei välttämättä ole tietoa sopimusten sisällöistä.

VASTAUS: Sopimusvalvonta on osa hyvinvointialueen omavalvontaa ja sisäisessä työnjaossa sovittava ketkä valvovat. Sopimuksen osapuolet valvovat sopimuksen sisällön toteutumista. Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että HVA:n valvojat ovat tietoisia sopimusten sisällöstä.

Omavalvontaohjelmasta ja -suunnitelmasta:

KYSYMYKSI: Onko v.2023 tulossa Valviran tm. ohjeistus / lomakepohja terveydenhuollon omavalvontasuunnitelman laadintaa varten?

VASTAUS: Ohjeistusta annetaan vuonna 2024 valvontalain voimaantulemisen jälkeen.

KYSYMYKSI: Kovasti kiinnostaisi Valviran ja avin näkökulma, että tuleeko omavalvontasuunnitelmien olla toimintayksikkötasoisia vai palvelulinjakohtaisia?

VASTAUS: Laissa määritellään omavalvontaohjelma ja sen liitteenä olevat toimintayksikkökohtaisesti omavalvontasuunnitelmat. Toimintayksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien yhtenäistämiseksi palvelulinja/toimiala kohtaiset omavalvontasuunnitelmat ovat suositeltavia.

Terveydenhuollosta/Terveystenhuollon yksityisistä palveluntuottajista:

KYSYMYKSI: Entä yksityiset terveystenpalvelut (ei ostopalvelut)?

VASTAUS: Puhtaasti yksityisiä terveystenpalveluita koskien ei ole voimassa yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 34 §:ää vastaavaa säännöstä HVA:n valvontavelvoitteesta. Eli tältä osin puhtaasti yksityisten terveystenpalveluiden valvonta kuuluu tälläkin hetkellä yksityiselle palveluntuottajalle itselleen (omavalvonta) sekä valvontaviranomaisille (avi ja Valvira). Yksityisten terveystenpalveluiden ohjauksesta ja valvonnasta säädetään yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 13 §:ssä.

JATKOKYSYMYKSI: Eikö kuitenkin niin, jos hyvinvointialue ostaa yksityiseltä palveluja palvelusetelillä tai muuten, niin hyvinvointialueella on jonkinlainen vastuu palveluista ja kait silloin jonkinlainen valvontavastuu. Vai kuinka?

VASTAUS: Kyllä. Tällöin HVA:lla on järjestämisvastuu palvelusta, jonka se hankkii yksityiseltä palveluntuottajalta, ja siten sote-järjestämislain (ja ensi vuodesta lähtien valvontalain) mukainen valvontavastuu.

Sosiaalihuollosta/Sosiaalihuollon yksityisistä palveluntuottajista:

KYSYMYKSI: Onhan vammaispuolun henkilökohtainen apu tukipalvelua 19§ mukaisesti, kuten osallisuutta tukeva palvelu?

VASTAUS: Henkilökohtainen apu on määritelty vammaispuolulaisissa, ei ole ShL 19 §:n tarkoittama tukipalvelu.

KYSYMYKSI: Tuettu asuminen: ShL:n ja esityksen mukaan tuettu asuminen on sosiaaliohjausta, eikä sisällä muita tukipalveluja. Hypoteettinen tilanne: yksityinen palveluntuottaja tuottaa mielenterveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitettua tuettua asumista. Käytännössä palvelua; asiakkaan arjen tukemista toteuttavat lähihoitajat, ei sosionomit. Palveluun kuuluu lisäksi asiakkaan lääkehoitoa (ei kuitenkaan valvottua lääkkeen ottoa). Onko kyseessä ShL:n mukainen tuetun asumisen palvelu?

VASTAUS: Sosiaalihuoltolain 21 a § mukaan tuetulla asumisella tarkoitetaan itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaaliohjauksella. Tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka

erityisestä syystä tarvitsee hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Lisäksi tulee huomioida, että tuetussa asumisessa asiakkaalle tulee järjestää hänen tarvitsemansa muut (kotiin vietävät) sosiaalipalvelut asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti ja tarvittaessa myös kotihoito.

Sosiaalihuoltolain 16 §:n mukaan sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

Sosiaaliohjaukseen ei edellä olevan määrittelyn perusteella sisälly lääkehoitoa, joten tämä palvelu tulisi tarjota tuetun asumisen asiakkaille sosiaalihuoltolain 19 a §:n mukaisen kotihoidon avulla.

KYSYMYS: Jos palveluntuottaja tuottaa tällä hetkellä palveluasumista, onko niin, että rekisteröintiin ei voi hakea muutosta ennen kuin palvelu on kilpailutettu yhteisöllisenä asumisena? Eli palveluasumista ei voi "muuttaa" yhteisölliseksi asumiseksi? Esimerkkinä rajatun lääkevaraston luvan hakeminen.

VASTAUS: Rajatun lääkevaraston perustamiseksi sosiaalihuollon palveluasumisyksiköihin on annettu ohjausta Valviran ja avien verkkosivuilla. Lääkevaraston tulee täyttää lääkelain mukaiset toiminnan edellytykset mm. henkilöstön osalta (henkilökunnan ympärivuorokautinen riittävyys). Se, täyttääkö yhteisöllinen asuminen em. lain edellytykset arvioidaan kyllä palvelujen tuottajan hakemuksen perusteella, mutta mm. henkilökunnan osalta edellytykset ei lienee täyty.

Henkilöstömitoituksesta/Luvista:

KYSYMYS: Ympäri vuorokautinen palveluasuminen mielenterveys- ja päihdekuntoutujille tarkoitetuissa yksiköissä. Hypoteettinen tilanne: Yksikön henkilöstömitoitus on 0,5. Yksikköön on sijoitettu +65-vuotiaita asiakkaita. 1.4. alkaen vanhuspalvelulain mukaan mitoitus on 0,65. Koskeeko mitoitus MIPÄ yksiköitä, joissa +65-vuotiaita asiakkaita vai pelkästään iäkkäiden ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavia yksiköitä?

KOMMENTTI: Olisi tärkeää saada yksiselitteinen kannanotto siihen, sovelletaanko vanhuspalvelulain mukaista henkilöstömitoitusta myös mielenterveys- ja tai päihdepalveluiden luvalla olevissa toimintayksiköissä, joissa on yli 65-vuotiaita. Käytännön valvontatyössä tämä olisi erittäin tärkeä tieto.! (ei riitä vastaus, että asiakkaiden palvelutarve ratkaisee mitoituksen) Kiitos jo etukäteen

VASTAUS: Asiakkaiden palvelutarve ratkaisee mitoituksen, pääsääntöisesti vanhuspalvelulain mukaista henkilöstömitoitusta sovelletaan vain iäkkäiden ympärivuorokautisissa palveluasumisen yksiköissä.

KYSYMYS: Onko tulossa ohjetta hoiva-avustajien käyttämisestä mitoitukseen laskettavana henkilöstönä erityisryhmien asumispalveluissa?

VASTAUS: Tällä hetkellä ei ole suunnitella.

KYSYMYS: Tarkastellaanko toteutunut henkilöstömitoitusta THL laskentakaavan mukaan?

VASTAUS: Kyllä.

KYSYMYS: Miten toimitaan mitoituksen arvioinnissa/laskemisessa, kun luvassa ei ole luvanmukaista mitoitusta (vanhat luvat). Eikä palvelunostajakaan ole määritellyt mitoituksivaatimusta?

VASTAUS: Laissa edellytetyn vähimmäishenkilöstömitoituksen on toteuduttava aina. Mikäli luvassa on edellytetty tätä korkeampaa mitoitusta, niin luvan mukaisen mitoituksen tulee toteutua. On myös mahdollista, että asiakkaiden palvelutarpeen mukainen mitoitus on suurempi, kuin luvan mitoitus.

Valvontalakiin liittyvät:

KYSYMYS: Kuka vastaa 1.1.2024 alkaen puhtaasti yksityisten sos.palveluiden valvonnasta (hva ei järjestä palvelua)?

VASTAUS: 1.1.2024 lukien HVA valvoo järjestämisvastuulleen kuuluvia palveluita. Valvontalaissa säädetään HVA:n valvontavelvollisuudesta suhteessa järjestämiinsä palveluihin. HVA:n velvollisuudesta valvoa alueellaan tuotettuja yksityisiä sosiaalipalveluja säädetään tällä hetkellä yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa, joka kumotaan valvontalain myötä. Jatkossa puhtaasti yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta kuuluu yksityiselle palveluntuottajalle itselleen (omavalvonta) sekä valvontaviranomaisille (avi ja Valvira). Lisäksi esim. lastensuojelulaissa määritetään sijaintihyvintialueen valvontavastuu alueelleen tuotettavaan palveluun.